

Karolina Gmerek¹

Uniwersytet Szczeciński

X Zjazd Młodych Teoretyków i Filozofów Prawa. *Teoretyczne i praktyczne aspekty wykładni prawa,* Szczecin, 24–25 maja 2021 r.

W dniach 24–25 maja 2021 r. odbył się X jubileuszowy Zjazd Młodych Teoretyków i Filozofów Prawa pt. *Teoretyczne i praktyczne aspekty wykładni prawa*. Konferencja była współorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Stowarzyszenie Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej – Sekcję Polską IVR. Komitet organizacyjny tworzyły dr hab. prof. US Agnieszka Choduń oraz dr Karolina Gmerek. Z uwagi na sytuację epidemiczną obrady odbywały się zdalnie.

W trakcie konferencji wygłoszono 38 referatów. Referenci reprezentowali kilkanaście ośrodków naukowych: Akademię Leona Koźmińskiego w Warszawie, Uczelnię Łazarskiego w Warszawie, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Warszawski oraz Uniwersytet Wrocławski.

Pierwszy dzień obrad rozpoczął się uroczyście – od powitania zaproszonych gości, referentów oraz wszystkich pozostałych uczestników konferencji. Następnie głos zabrala dr hab. prof. US Agnieszka Choduń – przewodnicząca komitetu organizacyjnego konferencji. W swoim wystąpieniu prof. Choduń mówiła o historii Zjazdu Młodych Teoretyków i Filozofów Prawa, wskazując, że jego pomysłodawcami byli prof. dr hab. Tomasz Pietrzykowski, dr hab. prof. UMCS Bartosz Liżewski oraz dr hab. prof. UŁ Bartosz Wojciechowski, wówczas jeszcze doktorzy. Idea, aby stworzyć młodym teoretykom i filozofom prawa możliwość spotkania się we własnym gronie oraz wymiany poglądów naukowych zaowocowała w 2004 r. organizacją pierwszego Zjazdu Młodych Teoretyków i Filozofów Prawa w Kazimierzu Dolnym. Profesor Choduń odniosła się także do tematyki X jubileuszowego Zjazdu Młodych. Aby podkreślić wagę problematyki wykładni prawa w nauce prawa oraz praktyce prawniczej, prof. Choduń nawiązała do słów prof. dr. hab. dr. h.c. Macieja Zielińskiego, który wskazywał, że:

¹ Numer ORCID: 0000-0002-4724-7612. Adres e-mail: karolina.gmerek@usz.edu.pl

W problematyce wykładni ześrodkowują się bowiem nieomal wszystkie problemy nauki prawa i praktyki prawniczej. Wszystko, co się w nauce i praktyce prawniczej czyni, albo wprost polega na wykładni, albo jej dotyczy, albo wykładnię rozwija, albo wykładnię przejawia, albo wykładnię uwzględnia, albo ją po prostu warunkuje².

Mówiąc o Zjeździe Młodych jako o spotkaniu tych, którzy dopiero wkraczają do świata nauki, prof. Choduń przypomniała przesłanie prof. Zielińskiego skierowane do młodych badaczy – „Niczego się nie bójcie, z każdym się posprzecajcie, szanujcie innych i szanujcie przede wszystkim siebie”³.

Jako pierwszy z zaproszonych gości głos zabrał dr hab. prof. UWr Przemysław Kaczmarek – przewodniczący Stowarzyszenia Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej – Sekcji Polskiej IVR. W swoim wystąpieniu podkreślił na szczególną rolę Stowarzyszenia, jaką odgrywa w procesie integracji środowiska teoretyków prawa, filozofów prawa, a także socjologów prawa i filozofów. Przewodniczący przypomniał, że Stowarzyszenie powstało 1993 r. z inicjatywy prof. dr. hab. Jerzego Wróblewskiego jako krajowa sekcja Międzynarodowego Stowarzyszenia Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej (IVR). Rozwój Stowarzyszenia – jak podkreślił prof. Kaczmarek – stał się natomiast udziałem najwybitniejszych polskich teoretyków i filozofów prawa. Zwrócił on także uwagę, że jednym z priorytetowych zadań Stowarzyszenia jest wydawanie czasopisma „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej”, które ukazuje się nieprzerwanie od 2010 r., obecnie jako kwartalnik. Przewodniczący podkreślił, że na łamach „Archiwum” publikują uznani naukowcy z kraju i zagranicy, lecz czasopismo pozostaje niezmiennie otwarte na młodych badaczy, niejednokrotnie stając się miejscem ich autorskiego debiutu.

Następnie uczestnicy wysłuchali pierwszego z dwóch referatów otwierających konferencję. Referat *Klaryfikacyjna czy derywacyjna koncepcja wykładni prawa Unii Europejskiej?* wygłosiły dr hab. prof. UWr Wioletta Jedlecka oraz dr hab. Joanna Helios. W referacie poruszono problemy niezwykle ważne i aktualne dotyczące procesu interpretacji tekstów aktów prawnych Unii Europejskiej, a także tzw. wykładni pronijnej krajowych tekstów aktów prawnych. Stawiane przez autorki główne pytanie badawcze dotyczyło tego, który sposób postępowania interpretacyjnego jest bardziej adekwatny w przypadku wykładni tekstów unijnych aktów prawnych – zgodny z derywacyjną, czy też klaryfikacyjną koncepcją wykładni prawa. Rozważając wskazane w pytaniu badawczym zagadnienie, m.in. w kontekście wielojęzyczności tekstów aktów prawnych UE, autorki w szczególności zwróciły uwagę na problem tzw. bezpośredniego rozumienia tekstu aktu prawnego oraz na kwestię kierowania się w procesie wykładni prawa zasadą *omnia sunt interpretanda*. Odwołując się natomiast do badań dr Angeliki Godek, autorki odniosły się do problematyki stosowania w procesie interpretacji tekstów unijnych aktów prawnych dyrektyw rekonstrukcyjnej fazy wykładni stanowiącej unikalny element derywacyjnej koncepcji wykładni prawa. Ponadto autorki podkreśliły, że „Derywacyjna koncepcja wykładni prawa Macieja Zielińskiego umożliwia poznanie oraz rozwiązywanie problemów, które ujawniają się w procesie wykładni i stosowania prawa unijnego na płaszczyźnie państw członkowskich”.

Równie doniosłe i aktualne zagadnienia poruszył w drugim referacie otwierającym konferencję dr hab. prof. UŁ Bartosz Wojciechowski – sędzia Naczelnego Sądu

² M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki*, wyd. 7, Warszawa 2017, s. 15.

³ Jest to fragment wystąpienia prof. Zielińskiego na Ogólnopolskiej Konferencji Doktorantów *Dyskursy prawne i prawnicze. Wykładnia prawa w teorii i w praktyce*, Szczecin, 27.05.2019 r. Zapis wystąpienia jest dostępny na stronie: <https://www.facebook.com/prawnedyskursy/>.

Administracyjnego. Referat *Dynamiczna wykładnia trudnych przypadków na przykładzie spraw dotyczących osób LGBT* dotyczył szczegółowych problemów związanych z procesem sądowego stosowania prawa. W swoim referacie prof. Wojciechowski przedstawił kilka spraw rozstrzyganych przez NSA dotyczących osób LGBT. Jak zaznaczył, były to sprawy dotyczące akt stanu cywilnego, w tym transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia, w których jako rodzice ujawnione są osoby tej samej płci. Na tle tych rzeczywistych problemów prawnych, prof. Wojciechowski zwrócił uwagę na kwestię zmieniających się realiów społecznych oraz problem (nie)przystawalności do nich krajowych regulacji prawnych. Autor referatu podkreślał, jak istotną rolę w rozstrzyganiu tego typu rzeczywistych problemów prawnych odgrywa dynamiczna wykładnia prawa. Tylko taka wykładnia, zdaniem prof. Wojciechowskiego, jest bowiem w stanie sprostać wyzwaniom zmiennej rzeczywistości i nie zawsze przystającego do niej prawa. Jak podkreślił, współcześnie wyzwaniu temu może sprostać derywacyjna koncepcja wykładni prawa jako ta, która w swoim modelu zakłada możliwą zmienność znaczeń tekstu aktu prawnego w czasie, a także przewiduje konieczność uwzględnienia w każdym procesie wykładni wszystkich typów dyrektyw pozwalających ustalić znaczenie tekstu aktu prawnego – językowych, systemowych i funkcjonalnych.

Referaty prezentowane w trakcie dwóch dni konferencji dotyczyły różnych aspektów wykładni prawa. Pierwszy zakres tematyczny obejmował koncepcje wykładni prawa oraz ich wieloaspektową charakterystykę. Do tej tematyki nawiązywały referaty: mgr Weroniki Dziegielewskiej (UAM), *Konstytutywność a regulacyjność reguł wykładni w derywacyjnej koncepcji wykładni prawa*; mgr. Jędrzeja Janickiego (UŁ), *O możliwości zniesienia zasadniczych różnic między semantyczną intensjonalną a derywacyjną teorią wykładni*; dr. Pawła Kłosa (UMCS), *Model wykonywania prawa (interpretacja przepisów prawnych) – elementy koncepcji wykładni prawa w ścisłym znaczeniu*; mgr. Jakuba Łakomego (UWr), *Hermeneutyczny uniwersalizm a status teorii wykładni prawa*; mgr Kai Ptak (UJ), *Interpretacyjne domniemanie racjonalności prawodawcy i jego rola w procesie wykładni*; dr. Marcina Romanowicza (UW), *Introspekcja sędziowska jako warunek sine qua non normatywnej teorii wykładni prawa* oraz mgr Edyty Szachniewicz (UwB), *Interpretacja tekstu prawnego w świetle koncepcji Stanley'a Fisha*.

Kolejny zakres tematyczny obejmował referaty dotyczące problematyki języka, w tym języka prawnego, także w kontekście wykładni prawa. Do tego typu zagadnień odwoływały się referaty: mgr. Filipa Jeglińskiego (UW), *Niezrozumiałość języka prawnego – historia i zarys problematyki*; dr. Michała Pełki (UW), *Spór o semantykę języka prawnego na przykładzie polemiki Dennisa Pattersona z Davidem Brinkiem*; mgr. Mikołaja Ryśkiewicza (UW), *Otwartość tekstowa prawa a tezy językoznawstwa kognitywnego*; dr. Marka Suski (UŚ), *Dyrektywa języka prawniczego a „zwykłe” odwoływanie się do orzecznictwa i literatury* oraz mgr Dagmary Szulc (US), *O możliwościach zastosowania „plain (legal)language” do redagowania tekstów aktów prawnych i ich konsekwencjach dla interpretacji prawniczej*.

Tematyka kolejnych referatów skupiała się wokół problematyki wartości w kontekście wykładni prawa. Problem ten był przedmiotem wystąpień Agaty Dąbrowskiej (UŁ), *Wykładnia prawa w złej wierze – wykładnia funkcjonalna a realia polityczne – casus III Rzeszy*; dr Katarzyny Hanas (UMCS), *„Obiektywizowanie” kryterium dobra dziecka w toku sądowego stosowania prawa*; mgr Angeliki Koman (UMCS), *Zasady współżycia społecznego z art. 5 k.c. w operatywnej wykładni prawa dokonywanej w sądowym stosowaniu prawa*; dr. Michała Krotoszyńskiego (UAM), *Wykładnia celowościowa*

w postępowaniach lustracyjnych. Kazus preambuły; Alicji Rybak (UWr), *Wnioskowania aksjologiczne w postępowaniu cywilnym* oraz mgr Sary Smyczek-Gołębiewskiej (UŚ), *Wykładnia klauzul generalnych wskazujących na słuszność*.

Jeszcze inny zakres tematyczny tworzyły referaty prezentujące różne aspekty problematyki tworzenia prawa, założeń leżących u podstaw określonych rozwiązań prawnych także w kontekście wykładni prawa. Do tego zakresu można zaliczyć wystąpienia: mgr. Karola Gregorczyka (UG), *Odpowiedzialność karna humanoidalnych robotów*; mgr. Jakuba Hudský'ego (UWr), *Uwarunkowania populistycznej wykładni prawa*; dr. Macieja Juzaszka (ALK) i mgr Ewy Grzędy (UJ), *Racjonalny ustawodawca w sporze o monizm lub pluralizm bezprawności*; dr. Pawła Kokota (UAM), *Instrumentalizacja i delegitymizacja prawa a wykładnia prawa*; mgr Pauliny Koncy (UŚ), *Czy prawodawca może uregulować wykładnię prawa?*; dr Dobrochny Minich (Uczelnia Łazarskiego), *Polityka legislacyjna a wzmocnienie kompetencji władzy publicznej* oraz mgr Martyny Sowy (Koło Naukowe „Prolepsis”), *Błędy redakcyjne definicji legalnych i ich wpływ na proces wykładni prawa*.

Natomiast problematyki operatywnej wykładni prawa, także w szerokim znaczeniu oraz jej rezultatów prezentowanych w uzasadnieniach orzeczeń sądowych dotyczyły referaty: Aleksandra Banackiego (UŁ), *Odpowiedź wykładni na współczesne problemy wolności wypowiedzi – perspektywa europejska i amerykańska*; mgr Kamili Kosińskiej-Karpiesiuk (UAM), *Typy wnioskowań prawnych. Uwagi na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego z lat 1997–2001*; mgr. Wojciecha Rzepińskiego (UAM), *Nadawanie treści przepisom przez praktykę stosowania prawa. Uwagi na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*; dr. Bena Sassiego (ALK), *Problemy wykładni operatywnej w przedmiocie skuteczności umów międzynarodowych w systemie prawa wewnętrznego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej* oraz dr. Piotra Szczekockiego (UMCS), *Model wykładni operatywnej w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*.

Ostatni zakres tematyczny Zjazdu, jaki można wyróżnić, obejmuje te wystąpienia, które poruszały szczegółowe problemy interpretacyjne związane z konkretną gałęzią prawa, określonym aktem prawnym, a nawet poszczególnymi przepisami prawnymi. W tym zakresie mieszczą się wystąpienia: mgr. Krzysztofa Fili (UWr), *Domniemanie jako norma wykładana z materialnej ustawy karnej*; mgr. Mateusza Grabarczyka (UAM), *Wykładnia systemowa ustaw regulujących emerytury służb mundurowych w Polsce. Orzecznictwo i problemy teoretyczne*; mgr. Wojciecha Jankowskiego (UG), *Między dereifikacją a personifikacją. Problematyka wykładni art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie zwierząt*; dr Ewy Kwiatkowskiej (PICB ALK), *Wątpliwości interpretacyjne na przykładzie norm dotyczących bezpłatnych leków dla seniorów*; mgr. Patryka Patolety (UMCS), *Interpretacja „ugodowego załatwienia sprawy” w procesie stosowania prawa* oraz Adrianny Wiśniewskiej (UMK), *Interpretacyjna zmiana Konstytucji – zmiana wykładni na poziomie konstytucyjnym*.

W trakcie X jubileuszowego Zjazdu Młodych Teoretyków i Filozofów prawa wysłuchaliśmy niemalże 40 wystąpień poświęconych różnym aspektom wykładni prawa. Na podkreślenie zasługuje niezwykle ożywiona dyskusja w trakcie obrad, która w równym stopniu angażowała referentów, jak i pozostałych uczestników Zjazdu. Powyższe spostrzeżenia składają natomiast do następujących refleksji. Po pierwsze, Zjazd Młodych Teoretyków i Filozofów Prawa wciąż znakomicie realizuje cel, który przyświecał inicjatorom jego pierwszej edycji – jest forum wymiany myśli i doświadczeń między młodymi badaczami. Po drugie, X Zjazd Młodych jest dowodem na to, że wykładnia prawa – w myśl przywołanych wcześniej słów prof. Macieja Zielińskiego – jest kluczowym zagadnieniem nauki prawa, w tym ogólnej teorii prawa, a także praktyki prawniczej.

BIBLIOGRAFIA / REFERENCES:

Zieliński, M. (2017). *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki* (wyd. 7).
Warszawa: Wolters Kluwer.